

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

แม้ว่านักการศึกษาในปัจจุบันจะพยายามคิดค้นวิธีสอนแบบใหม่ ๆ สำหรับครูเลือกใช้ให้เหมาะสมกับนักเรียนและบทเรียนขึ้นมากมาย แต่การอ่านหนังสือและตำราต่าง ๆ ด้วยตัวของนักเรียนเอง ยังเป็นปัจจัยสำคัญในการเห็นผลการสอนอยู่เสมอ รศ. วงศ์ยังอยู่ กล่าวว่าการอ่านยิ่งได้อ่านมากขึ้นเท่าไร ความรู้ก็ย่อมเพิ่มพูนทวีคูณมากขึ้นเท่านั้น ถ้าผู้อ่านเป็นนักเรียนก็ย่อมเป็นนักเรียนที่ดี เพราะมีความรู้เฉลี่ยฉลาดสามารถเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ได้กว้างขวางสามารถที่จะทำงานที่ครูอาจารย์มอบหมายให้ได้ดีกว่า เนื่องจากได้อ่านมากกว่าอ่านมาก จึงสามารถที่จะสรรหาความรู้จากการอ่านนั้น ๆ มาใช้ประโยชน์ในการเรียนของตน¹ จึงกล่าวได้ว่า การอ่านหนังสือก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อ่านโดยแท้

การอ่านหนังสือและตำรา ผู้อ่านควรได้รับมโนทัศน์จากเรื่องที่อ่านเพื่อเป็นแก่นของความคิดเกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่อ่านมากที่สุด ทิงเกอร์ (Tinker) กล่าวว่าความเข้าใจเป็นจุดหมายปลายทางของการอ่านทุกชนิด เพียงมีความเข้าใจแจ่มแจ้งแต่อย่างเดียวก็เพียงพอแก่การรวบรวมความคิดในสิ่งที่เราอ่านได้² นั่นคือ การเข้าใจเนื้อเรื่องที่อ่านทำให้ผู้อ่านเกิดการเรียนรู้ในสิ่งนั้น

¹รศ. วงศ์ยังอยู่, "กิจกรรมส่งเสริมการอ่านและใช้ห้องสมุด" วารสารห้องสมุด 11(กันยายน-ตุลาคม, 2510) : 258-263.

²Miles A. Tinker, Teaching Elementary Reading. (New York: A Plenton Century-Grofts, 1952), p.125.

ในการเรียนวิชาต่าง ๆ เช่น วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ภาษาไทย ฯลฯ จุดมุ่งหมายสำคัญคือ นักเรียนเกิดมโนทัศน์ในสิ่งที่เรียน การเกิดมโนทัศน์ในสิ่งที่เรียนนั้น นักเรียนจะต้องเรียนรู้ด้วยตัวของนักเรียนเองเป็นสำคัญ ครูผู้สอนเป็นแค่เพียงผู้ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้เท่านั้น ครูเคน อินออย กล่าวว่าการสอนอาจจะทำพร้อมกับการเรียนรู้ แต่มีข้อเสียด้วยกัน บางครั้งการสอนก็ไม่ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ครูสอน 1 ชั่วโมงเต็ม นักเรียนอาจไม่รู้อะไรเลย บางครั้งนักเรียนเรียนรู้ด้วยตัวเองโดยไม่มีครูสอนคือ สังเกตเอง วิเคราะห์แยกแยะลักษณะต่าง ๆ ด้วยตนเองแล้วสรุปเอง¹ ดังนั้นการเกิดมโนทัศน์ในสิ่งที่เรียนจึงสามารถเกิดจากการเรียนรู้ด้วยตนเองได้ เช่น การอ่านหนังสือและตำราต่าง ๆ ด้วยตนเอง ฯลฯ เมื่อเป็นเช่นนี้ครูอาจารย์และนักเขียน ตำราจึงควรมีส่วนที่จะช่วยสนับสนุนให้นักเรียนเกิดมโนทัศน์จากการอ่านได้ง่ายและเร็วยิ่งขึ้น โดยการจัดกิจกรรมหลังการอ่านที่ช่วยส่งเสริมการเกิดมโนทัศน์ เช่น การตอบคำถามท้ายบท การสรุปใจความสำคัญของเรื่องที่อ่าน การยกตัวอย่างใหม่ ฯลฯ ซึ่งกิจกรรมที่กำหนดขึ้นย่อมต้องเหมาะสมกับลักษณะโครงสร้างของหนังสือ และมโนทัศน์ที่เรียน ทราเวอร์ส (Travers) กล่าวว่า การเรียนมโนทัศน์ในห้องเรียนขึ้นอยู่กับวิธีการสอนของครู บทบาทของครูคือเลือกวิธีสอนมโนทัศน์ให้เหมาะสมกับนักเรียน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ได้ง่ายและรวดเร็วที่สุด²

ปัจจุบันมีการวิจัยมากมายเกี่ยวกับทฤษฎีการสอนมโนทัศน์ ซึ่งได้รับการพัฒนาขึ้น ทฤษฎีเหล่านี้มีพื้นฐานเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้มโนทัศน์อยู่ 2 ประการคือ

1. ความสามารถในการจำแนกลักษณะที่เกี่ยวข้อง และลักษณะที่ไม่เกี่ยวข้องของมโนทัศน์ (Discrimination of relevant and irrelevant attributes)

¹ครูเคน อินออย, "สอนอย่างไรให้(เด็ก) ได้คิดรวบยอด" มิตรครู
24(31 ธันวาคม, 2521) : 19-20.

²Robert M.W. Travers, Essential of Learning : An Overview of Student of Education (New York: The Macmillan Co., 1967); p.142.

2. ความสามารถในการสรุปครอบคลุมลักษณะที่ไม่เกี่ยวข้องกับมโนทัศน์

(Generalization across irrelevant attributes) วิธีการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพจึงควรก่อให้เกิดกระบวนการทั้ง 2 ประการดังกล่าวนี้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มโนทัศน์ได้ดีที่สุด¹

จากการวิจัยเชิงทดลองของ กาเย่ และคณะ (Gagne' and Others) เรื่อง "ชนิดของคำถามหลังเรียนและความถูกต้องของการจำแนกมโนทัศน์ของการเรียนจากตำรา" ซึ่งให้กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาวิทยาลัยจำนวน 160 คน อ่านเรื่อง "ลักษณะของเค็กบัสชูออน" และลักษณะวรรณคดีคำฉันท์" หลังอ่านให้กลุ่มทดลอง 4 กลุ่ม ตอบคำถาม 4 แบบคือ สรุปเรื่องที่อ่าน, ยกตัวอย่างใหม่ บอกประเด็นสำคัญของเรื่อง และแยกประเภทเรื่องที่กำหนดให้ แล้วเฉลยคำตอบ (Feedback) กลุ่มควบคุมไม่ต้องตอบคำถาม แต่ได้รับคำตอบ (Feedback) เป็นลักษณะสำคัญของมโนทัศน์ที่เรียนทดสอบด้วยแบบทดสอบให้จำแนกลักษณะมโนทัศน์ที่เรียน หลังอ่านนาน 1 วัน และ 1 สัปดาห์ ตามลำดับทุกกลุ่ม พบว่า กลุ่มที่ได้รับคำถามแบบแยกประเภทเรื่องที่กำหนดให้มีความสามารถสูงกว่ากลุ่มอื่น ๆ เวลาที่ทดสอบและเรื่องที่เรียนไม่มีผลต่อความสามารถในการเรียนมโนทัศน์²

จากการทดลองของ กาเย่ และคณะ (Gagne' and Others) และประโยชน์ที่จะเกิดจากการศึกษาเรื่องนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจใคร่ที่จะศึกษาดูบ้างว่า หลังจากการอ่านควรให้นักเรียนทำกิจกรรมแบบใด นักเรียนจึงจะเกิดมโนทัศน์ได้ดีที่สุด โดยอาศัยทฤษฎีการเรียนรู้มโนทัศน์ และผลการวิจัยของ กาเย่ และคณะ (Gagne' and Others) เป็นพื้นฐานการวิจัยในครั้งนี้

¹Ellen D. Gagne' and Others, "Type of Post-Question and Accuracy of Concept Classification in Learning from Text," Journal of Experimental Education 47 (Summer, 1979), pp. 302-306.

²Ibid.

จุดประสงค์ของการวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของการเรียนมนิทรรศน์ทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 (ม.2) จากกิจกรรมหลังการอ่าน 4 แบบคือ

- ก) ย่อเรื่องที่อ่าน
- ข) ยกตัวอย่างใหม่
- ค) บอกประเด็นสำคัญของเรื่อง
- ง) แยกประเภทเรื่องที่กำหนดขึ้นใหม่

สมมุติฐานการวิจัย

จากการศึกษาทฤษฎีการเรียนรู้มนิทรรศน์ และจากผลการวิจัยของ กาเย และคณะ¹ (Gagne and Others) ผู้วิจัยพบว่า การที่นักเรียนจะสามารถนำมนิทรรศน์ที่ได้จากการอ่านเรื่องใดเรื่องหนึ่งมาจำแนกประเภทเรื่องที่กำหนดขึ้นใหม่ได้อย่างถูกต้องนั้น นักเรียนจะต้องใช้ความคิดวิเคราะห์และต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่อ่านอย่างดี ดังนั้นผู้วิจัยจึงตั้งสมมุติฐานการวิจัยครั้งนี้ว่า "คะแนนผลสัมฤทธิ์ของการเรียนมนิทรรศน์ของกลุ่มนักเรียนที่ทำกิจกรรมแยกประเภทเรื่องที่กำหนดขึ้นใหม่หลังการอ่านสูงกว่าคะแนนผลสัมฤทธิ์ของการเรียนมนิทรรศน์ของกลุ่มนักเรียนที่ทำกิจกรรมประเภทอื่น ๆ หลังการอ่าน"

ขอบเขตของการวิจัย

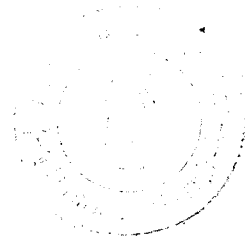
1. ขอบเขตประชากร ศึกษาเฉพาะนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 (ม.2) ของโรงเรียนพุทธเจริญวิทยาคม สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เขตจังหวัดสมุทรปราการ โดยศึกษาในช่วงภาคปลาย ปีการศึกษา 2523

¹Ellen D. Gagné and Others, Journal of Experimental Education, pp. 302-306.

2. ตัวแปรที่ศึกษามี 3 ชนิดได้แก่

ก) ตัวแปรอิสระ คือ การทำกิจกรรมหลังการอ่าน 4 แบบ ได้แก่

- ย่อเรื่องที่อ่าน
- ยกตัวอย่างใหม่
- บอกประเด็นสำคัญของเรื่อง
- แยกประเภทเรื่องที่กำหนดขึ้นใหม่

ข) ตัวแปรตาม คือ คะแนนผลสัมฤทธิ์ในการเรียนที่ได้จากแบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง

ค) ตัวแปรเกิน มี 2 ตัวคือ

1. ความสามารถในการอ่านซึ่งจะใช้ระดับคะแนนเฉลี่ยของหมวดวิชาภาษาไทย ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (ม. 1) ของกลุ่มตัวอย่างแทน ตามข้อค้นพบจากผลการวิจัยของ ประพิมพ์พรรณ สุธรรมวงศ์¹ (2516)

2. ความสนใจเกี่ยวกับสัตว์จะใช้แบบวัดความสนใจค่านสัตว์ของ ชูศรี พรรณเชษฐ์² (2516) ซึ่งผู้วิจัยนำมาปรับปรุง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 3 ชนิด ได้แก่

ก) แบบทดสอบสัมฤทธิ์ผลในการเรียนซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง

ข) แบบวัดความสนใจค่านสัตว์ของ ชูศรี พรรณเชษฐ์³ (2516) ซึ่งผู้วิจัยนำมาปรับปรุง

๓) เมื่อเรื่องก็ผู้วิจัยเลือกให้นักเรียนอ่าน

¹ ประพิมพ์พรรณ สุธรรมวงศ์, "ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการอ่านกับสัมฤทธิ์ผลในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิต" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ แผนกวิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516), หน้า 45-47.

² ชูศรี พรรณเชษฐ์, "ความสนใจวิชาชีววิทยาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ แผนกวิชาวิจัยการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516) หน้า 45.

³ เรื่องเดียวกัน.

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. นักเรียนทุกคนตั้งใจอ่านและทำแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างเต็มความสามารถ
2. ระดับคะแนนเฉลี่ยของหมวดวิชาภาษาไทย ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (ม.1) เป็นตัวแทนที่เชื่อถือได้ของคะแนนความสามารถในการอ่าน

ความไม่สมบูรณ์ของการวิจัย

1. เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ สภาพร่างกายและจิตใจของผู้รับการทดลอง ผู้วิจัยไม่สามารถควบคุมได้ จึงอาจทำให้ผลการวิจัยครั้งนี้คลาดเคลื่อนไปได้บ้าง
2. อาจมีนักเรียนบางคนได้เคยค้นคว้าเรื่องราวที่ให้อ่านในการทดลองครั้งนี้มาบ้างแล้ว ทำให้มีประสบการณ์ดีกว่าคนอื่น ๆ อันจะมีผลต่อการวิจัยครั้งนี้ได้บ้าง

ความจำกัดของการวิจัย

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้เฉพาะกลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 (ม.2) ของโรงเรียนพดเจริวิทย์วิทยาคมเท่านั้น การสรุปผลไปยังกลุ่มประชากรนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 (ม.2) ของโรงเรียนอื่น ๆ ที่มีสภาพแวดล้อมแตกต่างออกไป มีความไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

มโนทัศน์ในการเรียน หมายถึง ความคิดที่รวบรวมได้จากการอ่านเรื่องที่กำหนด ได้แก่ เรื่องงู เรื่องกุง เรื่องค้างคาว ซึ่งนิยามโดยคะแนนที่ได้จากแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมโนทัศน์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง

วิธีเรียน หมายถึง กระบวนการศึกษามโนทัศน์จากการอ่านเรื่องงู เรื่องกุง เรื่องค้างคาว ด้วยการทำกิจกรรมหลังการอ่านแบบต่าง ๆ กัน 4 แบบคือ

- ก) ย่อเรื่องที่อ่าน
- ข) ยกตัวอย่างใหม่
- ค) บอกประเด็นสำคัญของเรื่อง
- ง) แยกประเภทเรื่องที่กำหนดขึ้นใหม่

วิธีการเรียนแบบย่อเรื่องที่อ่าน หมายถึง การเรียนที่กำหนดให้หลังการอ่าน นักเรียนต้องย่อเรื่องราวที่อ่านอย่างสั้น ๆ ใจความไม่เกิน 1 ใน 3 ของเนื้อเรื่องเดิม

วิธีการเรียนแบบยกตัวอย่างใหม่ หมายถึง การเรียนที่กำหนดให้หลังจากการอ่าน นักเรียนต้องยกตัวอย่างใหม่จากความคิดที่ได้จากเรื่องที่อ่าน เป็นรายชื่อสัตว์ประเภทเดียวกับเรื่องที่อ่าน พร้อมทั้งบรรยายลักษณะของสัตว์ที่ยกมาอย่างคร่าว ๆ

วิธีการเรียนแบบบอกประเด็นสำคัญของเรื่อง หมายถึง การเรียนที่กำหนดให้หลังการอ่าน นักเรียนต้องชี้ประเด็นสำคัญของเรื่องที่อ่านว่ามีกี่ประเด็น และแต่ละประเด็นมีความสำคัญอย่างไรบ้าง

วิธีการเรียนแบบแยกประเภทเรื่องที่กำหนดขึ้นใหม่ หมายถึง การเรียนที่กำหนดให้หลังจากการอ่านนักเรียนต้องใช้ความรู้ความเข้าใจที่รวบรวมได้จากการอ่านในครั้งแรก มาพิจารณาจำแนกว่าเรื่องที่กำหนดให้ใหม่นั้น เรื่องใดเป็นลักษณะของสัตว์ที่อ่านในครั้งแรก เรื่องใดไม่ใช่ลักษณะของสัตว์นั้น

แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมนทัศน์ หมายถึง แบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยมุ่งวัดความถูกต้องของมนทัศน์ในเรื่องที่อ่าน ด้านความรู้ ความจำ ความเข้าใจ และการนำไปใช้